

MUSIQA DARSLARIDA "5E" MODULINING AHAMIYATI VA NATIJADORLIGIGA ERISHISH YO'LLARI

Muallif: Babayarov Eldor Komil o'g'li¹

Affilyatsiya: Samarqand viloyati Bulung'ur tuman, MMTBga qarashli 57-umumta'lim maktabi musiqa fani katta o'qituvchisi¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14405893>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini musiqiy madaniyat vositasida ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishning bir qator usul va metodlaridan foydalanish masalalari muhokama etilgan.

Kalit so'zlar: 5E, ta'lim, maktabgacha ta'lim, didaktika, musiqa, metod, kompetensiya, kuylash, mashg'ulot, individual, frontal.

Mavzuning dolzarbligini anglab yetish uchun ta'lim ob'ekti aynan bolajonlar ekanligini hisobga olishimizni o'zi kifoya. Ular bilan birgalikda mashg'ulot jarayonlarini to'g'ri tashkil etish, bevosita ularning kelajak hayotiga ham ta'sir ko'rsatishi hech kimga sir emas. Shu bois ushbu maqolada biz aynan maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar bilan ishlashda qo'llanilishi mumkin bo'lgan metodlar xususida so'z yuritamiz. Maqolani diqqat bilan o'qib chiqing.

O'quv materallarini loyihalash jarayonini soddalashtirish uchun konstruktivizm nazariyasiga ko'ra, 5E ta'lim modeli (The 5E Instructional Model) taklif qilindi. 1962 yilda amerikalik o'qituvchi Myron J. Atkin va amerikalik fizik Robert Karplus “tadqiqot”, “terminologiya” va “tushunchalarni qo'llash” ni o'z ichiga olgan yaxshi o'rganish tsiklini ishlab chiqdilar. Natijada o'quvchilarda fanlarga qiziqish paydo bo'ldi, savollar bera boshladi va ular o'z fikrlariga tanqidiy nazar bilan qarash zarurligini aniqladilar. Atkin-Karplus modeli 5E ta'lim modelining asosidir. U 1987 yilda Amerikaning Bscs Science Learning ta'lim va tadqiqot instituti tomonidan ishlab chiqilgan.

STEM yondashuviga asoslangan yoki biror tabiiy fanlarga oid darsni rejalashtirish sxema bo'yicha amalga oshiriladi – dars 5 bosqichga bo'linadi. Har bir bosqichning o'z maqsadi bor. Ingliz tilida bosqichlarning nomlari E harfi bilan boshlanadi:

Engage – qiziqtirish - Ushbu bosqichda o'tilgan va yangi mavzuni bir-biri bilan bog'lash kerak. Bu bosqichning maqsadi o'quvchilarga bilimlarni egallashning ahamiyatini anglashiga yordam berishdan iborat. Materialni tayyorlashda “Bu nima uchun?” degan savolga javob bering. o'rganish jarayonida olingan bilimlar qaerda yoki qachon foydali bo'lishi.

Exploration – tadqiqot. Ushbu bosqichda o'qituvchi amaliy faoliyatni taklif qiladi. O'quvchilar muammoni o'rganadilar va savollar berishni, farazlarni ishlab chiqishni va o'zgaruvchilarni sinab ko'rishni boshlaydilar. Mavzuning asosiy tushunchalari aniqlanadi

va o'quvchilar ularni tadqiq qilishi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu bosqichda o'quvchilar ilmiy uslub haqidagi tushunchalari bilan bir qatorda laboratoriya malakalarini ham oshiradilar. O'quvchilar guruhlarda hamkorlikda ishlaydi va o'z tadqiqotlari haqida fikr yuritishni o'rganadilar. O'qituvchi to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatmalar bermayapti -aksincha, u so'rovga asoslangan savollar orqali jarayonni boshqaradi.

Explanation – tushuntirish. O'quvchilar oldingi bilimlarini tadqiqot orqali olingan tajribalar bilan bog'laydilar. O'qituvchi tushunchalarni tushuntiradi, o'quvchilar esa o'z tadqiqotlari asosida xulosa chiqaradilar.

Elaboration – ishlab chiqish yoki mustahkamlash. O'quvchilar yangi bilimlarni oladilar va ularni yangi vaziyatlarda qo'llaydilar. O'qituvchi yangi savollarni qo'yadi va o'quvchilarga javob izlash imkoniyatini beradi. Bu vaqtda aniq mavzular bo'yicha bilimlar umumlashtirilib, o'quvchilar ongida chuqurlasha boshlaydi.

Evaluation – Baholash. O'quvchilar o'zlarining o'quv jarayonini baholaydilar. Ular bilganlarini topshiriqlar, norasmiy va rasmiy baholash orqali ko'rsatishlari mumkin. O'qituvchilar muvaffaqiyatni o'quvchilarning jarayondagi harakatlarini, norasmiy va rasmiy baholash orqali baholaydilar. Ular mavzuni o'rganish davomida aniqlangan noto'g'ri tushunchalarini ko'rib chiqadilar va barcha noto'g'ri tushunchalar tuzatilishini ta'minlaydilar. O'qituvchi o'quvchilar yangi bilimlarini qo'llashlari kerak bo'lgan muammoni hal qilish stsenariysini taqdim etadi. O'quvchilar ilmiy tushunchalarni tushunishning yozma yoki og'zaki dalillarini taqdim etishlari mumkin.

Shu o'rinda musiqada 5E modelining o'rni qanday degan savolga javob bersak, 1-bosqichda qiziqtirish orqali bolalarda san'at turlari va aynan musiqa cholg'ularidan biriga mehr uyg'otish mumkin. 2-bosqichda esa - amaliy tadqiqotlar orqali jonli musiqaning yaralishi va tovush hosil bo'lishi kabi eng elementar savollarga javob topish mumkin. 3-bosqich - tushuntirish orqali nazariy ma'lumotlarni osonroq o'rgatish mumkin. 4-bosqich mustahkamlash jarayonida qo'shiq ijrosini takrorlash orqali ijro sifati yaxshilanishiga erishish mumkin. 5-bosqich baholash jarayonida o'quvchilarning erishgan natijalarini adolatli baholash tizimini yo'lga qo'yish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.02.2022 yildagi "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-112-sonli qarori.

Kargin A. "Работы с самодеятельным оркестром русских народных инструментов". – Moskva: "Musiq" nashriyoti, 1984-yil.

Toshmatov O', Beknazarov X. "Cholg'ushunoslik" darslik. – Toshkent: "Turon-Iqbol" nashriyoti, 2018-yil.